

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående förbud för sammanslutningar att i politiskt eller därmed jämförligt syfte företaga aktioner mot utländsk stat.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 300, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Lundqvist m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästkommande riksdag angående förbud för sammanslutningar att i politiskt eller därmed jämförligt syfte företaga aktioner riktade mot utländsk stat.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Vid fackföreningsinternationalens kongress i Bryssel den 30 juli till den 3 augusti 1933 antogs bland andra resolutioner en med överskriften »För fascismens bekämpande», däri det anfördes, bland annat:

Kongressen bekräftar ånyo fackföreningsrörelsens beslut att till det yttersta försvara människornas demokratiska rättigheter och friheter samt att bekämpa fascism och diktatur i alla dess former.

Kongressen uttalar enhälligt sin anslutning till det beslut, som fattats av Fackföreningsinternationalens styrelse i samråd med Socialistiska Arbetarinternationalens byrå i maj månad i Paris, vari med skärpa fördömas de handlingar av terrorism och barbari, som utövats av Hitlerfascismen.

Den utomordentliga fara, som uppstått genom den tyska nazistregimen, kräver också utomordentliga åtgärder. Kongressen utfärdar därför en allmän bojkott mot tyska varor och produkter. Den hälsar med tillfredsställelse aktionerna från de enskilda landsorganisationer, vilka redan beslutat åtgärder i denna riktning. Till alla anslutna organisationer ställes nu en uppmaning att omedelbart, och i den mån det är dem möjligt, vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att göra bojkotten effektiv.

Kongressen väddar till arbetarklassen och till alla rättänkande människor att hörsamma denna bojkott.

Landsorganisationen i Sverige anslöt sig till bojkottaktionen. Enligt beslut av landsorganisationens representantskap utfärdades den 5 september 1933 ett upprop till förbundsstyrelser, avdelningar och medlemmar med överskrift »Mot fascism och diktatur! Bojkotta tyska varor!»

Uppropet trycktes såsom landsorganisationens cirkulär nr 823 samt återgavs bland annat i landsorganisationens tidskrift »Fackföreningsrörelsen» nr 36 år 1933. I uppropet anfördes, bland annat:

Landsorganisationen i Sverige ansluter sig till bojkottaktionen i avsikt att öva påtryckning på dagens tyska makthavare. Det är uppenbart, att brutaliteten från nazisternas sida redan framkallat en omfattande köpstrejck, framför allt från judiska affärsmän i skilda länder. Enligt officiella tyska siffror har värdet av den tyska exporten nedgått högst avsevärt sedan hitlerregimen infördes. Medan exportöverskottet under första halvåret 1932 uppgick till 602 miljoner mark, har siffran för första halvdelens av innevarande år sjunkit till 291 miljoner mark. Det är uppenbart, att lägets försämring till stor del beror av målmedvetna åtgärder från medborgargrupper, som icke önska ha något gemensamt med den nuvarande samhällsordningen i Tyskland.

Det tyska rikets ekonomiska isolering betyder självfallet stegrad arbetslöshet och ökat elände även för de tyska arbetarna. Ur speciellt dessa synpunkter kunna invändningar göras mot bojkottaktionen, som utan hänsyn drabbar skyldiga och oskyldiga. Emellertid gäller det här att bekämpa ett system, som enligt vår bestämda övertygelse utgör en fara för demokratin och den fredliga odlingen i hela världen. Vid försvaret av demokratin måste alla sentimentala hänsyn falla, bojkottvapnet är det enda effektiva medel, som under nuvarande förhållanden kan komma till användning. Beslut om bojkottens genomförande har redan träffats i ett flertal länder, bland annat i England, Schweiz, Holland och Belgien.

Vi framhålla uttryckligen, att *det icke är fråga om transportblockader eller andra aktioner*, som kunna ställa svenska företag i omedelbara svårigheter och medföra arbetslöshetsrisk för svenska arbetare. Det är heller icke avsikten att vidtaga åtgärder, som kränka gällande avtal och således endast resultera i obehag för arbetarna själva. Avsikten är att genomföra en *köpblockad*, varvid en var undviker att tillhandla sig tyska varor, så länge likvärdiga produkter av inhemsk tillverkning eller i import från andra länder kunna förvärfvas. Vår import från Tyskland har under den senaste tiden minskat med omkring 20 procent. Då tendensen överallt är densamma har man anledning antaga, att en av arbetarorganisationerna i alla länder målmedvetet organiserad och genomförd köpstrejck mot tyska varor skall bli av den största betydelse för gestaltandet av Tysklands inre politiska förhållanden. Intet land kan i längden negligera världssopinionen. Ett enskilt land kan icke heller motstå trycket av en ekonomisk blockad. Nazismen måste tvingas att kapitulera för att demokratin skall kunna återuppstå och den tyska arbetarklassen beredas möjligheter att återfinna sig själv.

Bidrag till förverkligandet av fackföreningsinternationalens paroll: Undvik att köpa tyska varor, så länge hitlerdiktaturen består! Intressera husmödrarna för köpstrejcken! Obruten front mot fascism och nazism. Slå vakt kring demokratin och friheten!

Den 19 september 1933 utfärdade landsorganisationen till förbundsstyrelser, avdelningar och medlemmar ett cirkulär nr 828 med överskrift »Filmen och bojkotten mot tyska varor», däri det anfördes:

Landsorganisationens cirkulär nr 823 med uppmaning till medlemmarna att genomföra en bojkott mot tyska varor har, som man kunnat vänta,

framkallat en mycket livlig diskussion icke blott i fackföreningar och andra arbetarorganisationer utan även i pressen. Det har från de kritiskt inställda tidningarnas sida framhållits, att bojkotten icke kunde undgå att skada även svenska intressen. Dylika farhågor ha direkt framförts till landssekreterariatet av ett stort antal Folkets-husföreningar och andra, som driva biografverksamhet. Från Folkets-husföreningarnas sida påpekas, att kontrakten ålägga företagen att ta emot och förevisa filmer utan hänsyn till inspelningsateljé eller ursprungsland. Underlåter biografägaren att förevisa av uthyrningsfirman anvisad film, *måste han likväl enligt kontrakt erlägga hyra för densamma*. Nu gällande kontrakt, som äro juridiskt bindande, omfatta innevarande säsong och utgå först den 15 maj 1934. Det påpekas, att dessa kontrakt i allmänhet träffades före den 15 augusti detta år, då bojkottfrågan ännu icke blivit slutgiltigt handlagd. En bojkott av dessa filmer träffar icke dagens tyska makthavare, då de svenska filmuthyrningsbolagen redan erlagt avtalade hyresbelopp.

Vi påpekade i vårt tidigare utsända cirkulär, att sympatiaktionen för Tysklands hårt pressade arbetarklass icke skulle omfatta åtgärder, som kunde »ställa svenska företag i omedelbara svårigheter». Det framhölls ävenledes, att vår hemställan om bojkottåtgärder icke fick innebära handlingar, som kränkte gällande avtal. I förevarande fall skulle bojkotten betyda att 130 Folkets-husföretag jämte andra svenska biografägare åsamkas förluster utan att den aktion, som orsakat dessa förluster, träffar de tyska makthavarna. Biografägarna utsätta sig, vid vägran att under kontraktstiden taga befattning med tysk film, för risken av åtal på grund av kontraktsbrott.

Med hänsyn till här nämnda omständigheter hemställer landssekreterariatet till arbetarorganisationerna att vid bojkottfrågans behandling noga beakta i detta cirkulär framförda synpunkter.

Såsom svar å förfrågningar, som från olika platser och vid olika tillfällen framställts rörande köpbojkotten mot tyska varor, har landssekreterariatet anfört, bland annat:

Landssekreterariatet har utgått ifrån, att bojkotten icke skall föras på sådant sätt, att den ställer till trassel och svårigheter för några svenska intressen. Bojkotten får icke bereda svenska företag svårigheter eller åstadkomma arbetslöshet för svenska arbetare. Ingångna avtal måste sålunda följas, evad dessa äro arbetsavtal eller avtal på handelsområdet, som äro juridiskt bindande. Att genom brytandet av sådana avtal åstadkomma ekonomiska förluster för dem, som ingått desamma, kan icke ligga i fackföreningsrörelsens intresse. Transportblockader kunna givetvis ej heller godkännas.

Landssekreterariatets proklamation om bojkotten av tyska varor är en vädjan till den enskilde, att då han förser sig med nödvändighetsvaror undvika att köpa sådana av tyskt ursprung. Det åligger sålunda den enskilde att i sitt handlande se till, att han följer denna paroll, därest han i övrigt sympatiserar med densamma. Vi måste även taga med i räkningen, att denna köpbojkott måste ses på lång sikt och att den, vare sig till sina verkningar eller i övrigt, är någonting som kommer att bli hastigt övergående.

I den förevarande motionen omförmäles, att utrikesministern, excellensen Sandler, i ett föredrag i Göteborg hösten 1933 med hänsyftning på proklamationen om bojkott av tyska varor bland annat erinrat arbetarorganisationerna om ansvaret för att föra handelspolitik vid sidan av statsmakterna samt vidare anfört, att om man hänvänt sig med en förfrågan till utrikesledningen före bojkottproklamationen, så hade beskedet blivit bestämt avrådande.

Frågan om bojkotten mot tyska varor berördes under debatten i första kammaren den 17 januari 1934 vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1934/1935 (se första kammarens protokoll nr 3, sid. 10, 87—88 och 104—105). Därvid anförde statsministern, excellensen Hansson, bland annat:

Här har förts på tal landsorganisationens uppmaning till arbetarna att icke köpa tyska varor. Jag vill icke undandraga mig att yttra några ord även i denna sak. Detta kunde ha varit överflödigt, då genom utrikesministern regeringens uppfattning givits offentligen till känna. För envar bör det vara klart, att utrikesministern icke gjort sina uttalanden utan att därom på förhand ha underrättat sina kolleger i regeringen och överlagt i första hand med statsministern.

Om regeringens uppfattning rörande varuutbytet med Tyskland kan man finna besked i ett yttrande av mig i andra kammaren redan den 20 mars i fjol. »I fråga om vårt förhållande till Tyskland liksom till andra länder eftersträvar regeringen», yttrade jag då, »att få till stånd avtal, som möjliggöra ett så fritt varuutbyte som möjligt.» Det har icke, sedan detta yttrande följdes, inträffat någonting, som kunnat föranleda mig att ändra mening i denna punkt.

De officiella relationerna mellan stater och regeringar kunna inte göras beroende av vilken politisk riktning eller vilket parti som rider för rusthållet i det ena eller andra landet. Jag konstaterar, att man icke på något håll satt i fråga, att Sveriges förhållande till Tyskland skulle bli ett annat än det tidigare varit.

Det är ett orimligt krav, att en regering skall kunna förhindra enskilda och grupper att giva uttryck åt sina sympatier och antipatier även inför sådant, som sker i andra länder. Det bör vara lätt att förstå, om socialdemokrater känna behov av att protestera mot förföljelser på socialdemokrater, eller om den internationella fackföreningsrörelsen icke stillatigande åser undertryckningsåtgärder mot fackföreningsrörelsen. I ett demokratiskt land tillhör rätten till manifestationer av denna art de medborgerliga rättigheterna. Anspråk från annat håll om intrång i dessa rättigheter måste tillbakavisas. Å andra sidan kan man begära, att enskilda och grupper vid demonstrerandet av sina meningar taga skyldig hänsyn till den politik, som statsmakterna anse sig böra föra.

Rätten att i tryck giva sina åsikter angående främmande staters förhållanden tillkänna tillkommer enligt svensk rätt var och en med allenast de inskränkningar, som angivas i tryckfrihetsförordningen. Enligt § 3 9:o av denna förordning skall såsom missbruk av tryckfriheten anses »smäd-

liga, förgripliga eller till osämja med främmande makter syftande omdömen och yttranden om samtida nationer eller stater, med vilka riket är i fredligt förhållande, om deras varande överhet, regering och regeringssätt, höge ämbetsmän och sändebud, inre eller yttre förhållanden, företag eller underhandlingar; förbrytelsen skall anses enligt 8 kap. 28 § strafflagen, och skriften konfiskeras».

Den, som gjort sig förfallen till ansvar enligt 8 kap. 28 § strafflagen, straffas med böter eller fängelse.

Genom att uppmana till den blockad mot tyska varor, om vilken nu är fråga, har landsorganisationen i Sverige icke inskränkt sig till att giva sin mening tillkänna om den nuvarande regimen i Tyskland utan därutöver tillgripit ett handelspolitiskt maktmedel gentemot en främmande stat. Liknande åtgärder hava, enligt vad utskottet inhämtat, företagits även från annat håll. Härigenom har intrång skett på områden, vilka enligt utskottets mening böra vara förbehållna statsmakterna och närmast landets regering. Utskottet anser med anledning av vad sålunda förekommit skäl föreligga, att till övervägande upptages den frågan, vilka åtgärder kunna vara erforderliga och lämpliga för att förebygga, att från enskilt håll vidtagas handelspolitiska handlingar av beskaffenhet att motverka den svenska regeringens handelspolitik.

Utskottet.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, II:300, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, vilka åtgärder kunna vara erforderliga och lämpliga för att förebygga, att från enskilt håll vidtagas handelspolitiska handlingar, sådana som bojkott mot varor från visst land, av beskaffenhet att motverka den svenska regeringens handelspolitik.

Stockholm den 4 juni 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, von Geijer, Sigfrid Hansson, Frändén, Sam Larsson, P. Sandström, Norman** och *Forsslund*; samt

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Hage**, *Olovson* i Västerås*, *Andersson* i Rasjön, *Pettersson* i Hällbacken*, *Hansson* i Trollhättan, *Gardell* i Gahns och *Sandström* i Nyland.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Sigfrid Hansson, Norman, Forsslund, Hage, Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken och *Hansson* i Trollhättan.
